

Datum

2024-11-05

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

FSN-2024-4447

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Socialdepartementet -
Stärkt stöd till anhöriga Ett mer ändamålsenligt stöd
till barn och vuxna som är anhöriga (SOU 2024:60)
STK-2024-1412**

Funktionsstödsnämnden föreslås lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Funktionsstödsnämnden har mottagit remiss gällande ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga. Nämnden anser att det är positivt att stödet till anhöriga lyfts och att barn som anhöriga särskilt uppmärksammas.

Sammantaget instämmer nämnden i merparten av förslagen i utredningen, och lämnar i yttrandet synpunkter på vissa förslag av särskild relevans för nämndens verksamhet.

Yttrande

3.8.2 En anhörigkontakt ska erbjudas vissa anhöriga

Utredningen föreslår att kommunernas socialnämnder ska erbjuda en anhörigkontakt för anhöriga med ett särskilt behov av stöd. Malmö stad har anhörigkonsulenter som möter behovet av vägledning, information och stöd till anhöriga. Stödet ges utan föregående behovsbedömning, vilket ligger i linje med de förslag som nya socialtjänstlagen också innehåller. Funktionsstödsnämnden instämmer därför i utredningens bedömning att det bör finnas en möjlighet att erbjuda en anhörigkontakt utan behovsprövning och biståndsbedömning om en kommun så önskar.

Funktionen anhörigkontakt såsom beskriven i utredningen inryms i hög utsträckning i rollen som anhörigkonsulent. Stödet som erbjuds är flexibelt och individanpassat och ska komplettera andra aktörers ansvarsområden. Funktionsstödsnämnden anser att det är av stor vikt att inte utforma nya funktioner, såsom en anhörigkontakt som indirekt arbetar för den närstående, om det redan finns liknande funktioner då det uppstår både praktiska svårigheter och etiska dilemman i detta.

Nämnden menar vidare att förslaget är positivt då det bör leda till att socialnämnderna i landet gör en översyn och dimensionerar anhörigkonsulenter (eller motsvarande) i högre utsträckning efter antalet kommuninvånare. Utredningen bedömer att kommunerna själva är kompetenta att bedöma vilka anhöriga som har störst behov av en anhörigkontakt. Nämnden vill i detta sammanhang belysa frågan om kapacitet i förhållande till behov. Om det visar sig att behovet av anhörigkontakt är större än nuvarande kapacitet behöver frågan om resurser tas upp. En förutsättning för arbetet är också utformandet av en jämlik, anhörigsäker och hållbar struktur för att identifiera vilka anhöriga det är som har ett särskilt behov av stöd.

I utredningen görs vidare bedömningen att det finns ett behov av ett mer individuellt utformat stöd för vissa anhöriga. Nämnden vill här lyfta att anhöriga är en stor och heterogen grupp med olika behov av stöd. En del anhöriga önskar mer praktiskt stöd, andra behöver samtalsstöd som berör den emotionella delen i anhörigskapet och en del vill ha stöd i att planera eller behöver information och vägledning. Socialstyrelsen lyfter även att många anhöriga önskar att välfärdens insatser ges med ett anhörigperspektiv. Nämnden vill därför belysa att det behöver finnas förutsättningar för att tillgodose alla anhörigas olika behov och vikten av ett aktivt anhörigperspektiv i alla välfärdsverksamheter. För den enskilde individen (den närstående) som står i fokus för insatser behöver till exempel fast vårdkontakt, handläggare, socialsekreterare, familjebehandlare och kurator ansvara för sina delar kring den enskilde och samtidigt ha ett anhörigperspektiv

3.8.3 Bestämmelsen i socialtjänstlagen om stöd till anhöriga behöver förtydligas

Funktionsstödsnämnden anser det positivt att det direkta stödet till anhöriga förtydligas i socialtjänstlagen (SoL) för att anhöriga ska få det stöd och den hjälp som de behöver och efterfrågar.

5.11.1 Socialnämnden ska erbjuda stöd och hjälp till barn som är anhöriga

Funktionsstödsnämnden är positiv till att en bestämmelse föreslås i socialtjänstlagen för att förtydliga att socialnämnden ansvarar för att barn som är anhöriga får det stöd och den hjälp som de behöver.

Forskning visar att konsekvenserna för barn som är anhöriga kan bli allvarliga, både under uppväxten och på lång sikt. Vidare visar det på att stödet från samhället inte är tillräckligt tillgängligt idag, utifrån att vuxna ”inte ser” hur barnen har det. Barn som är anhöriga riskerar därför att inte uppmärksammas tillräckligt tidigt. En av de viktigaste samhällsaktörerna för barn är skolan. Nämnden anser att det är positivt att utredningen lyfter att skola och elevhälsa har ett ansvar för att uppmärksamma och stödja barn som anhöriga och att det behövs mer kunskap på området hos dessa aktörer. Samtidigt

behöver alla samhällsaktörer hjälpas åt och uppmärksamma och stödja barn som anhöriga.

Funktionsstödsnämnden är enig med utredarens slutsatser om barn som anhöriga, att stödet behöver förtydligas och att barnens anhörigskap behöver uppmärksammas i ett tidigt skede. Mer familjeorienterade insatser och större flexibilitet i de insatser som beviljas är bland annat en kommunal angelägenhet att se över. Nämnden instämmer i vikten av att på så många sätt som möjligt lyfta in kunskap och information om anhörigskap för att möjliggöra tidigt stöd, och är positiv till att bland annat det nationella hälsoprogrammet för barn och nationella kunskapsstöd för hälso- och sjukvården omnämns i förslagen.

Funktionsstödsnämnden ser fördelar med att ytterligare stärka arbetet med barn som anhöriga, utöver de förslagen som presenteras i utredningen. Barn som befinner sig i ett anhörigskap skulle förslagsvis även kunna lyftas i 5 kap. 1 § SoL, som beskriver särskilda bestämmelser för olika grupper. Socialnämnden arbetar brett med barn och unga som befinner sig i olika former av utsatthet, vilket anhörigskap också är. Att leva nära någon som är äldre, har en funktionsnedsättning eller är långvarigt fysiskt eller psykiskt sjuk kan ha en stor och ibland negativ påverkan i livet, framför allt om barnet inte får rätt stöd i rätt tid. Barn som anhöriga i utredningen beskrivs som en bredare grupp än de som avses i 5 kap. 10 § SoL. Detta styrker ovan nämnda förslag om att den nya bestämmelsen om socialnämndens stöd till barn som anhöriga kopplas till 5 kap 1 § SoL.

5.11.2 Hälso- och sjukvårdslagen förtydligas

Funktionsstödsnämnden är positiv till förslaget att hälso- och sjukvårdslagen förtydligas så att det framgår att vårdgivare ska vara skyldiga att erbjuda barn som är anhöriga information, råd och stöd samt att skyldigheten även ska omfatta syskon.

Nämnden vill i detta sammanhang belysa att anhöriga som regelbundet ger vård, hjälp eller stöd till en närstående har sämre upplevd hälsa än övriga befolkningen utifrån resultat i befolkningsstudier genomförda av Socialstyrelsen och NKA (nationellt kompetenscentrum för anhöriga). Forskning visar vidare att anhörigskapet kan ha en negativ påverkan på anhörigas psykiska och fysiska hälsa samt på livskvaliteten. Psykisk påfrestning är den vanligaste och svåraste hälsoeffekten som anhöriga uppger att de erfar till följd av att ge omsorg. Likaså kan stress eller oro kopplat till anhörigrollen påverka anhörigas arbetskapacitet, sociala liv och andra livsområden. Vuxna anhörigas hälsa och livssituation ses generellt inte som hälso- och sjukvårdens ansvar. Alla anhöriga kommer inte i kontakt med socialtjänsten, av olika skäl. Anhöriga riskerar därför att inte uppmärksammas tillräckligt tidigt av socialtjänsten. Nämnden vill därför framhålla behovet av en nationell uppföljning och utvärdering av den

befintliga hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Detta skulle även innefatta att utreda om stöd till anhöriga även bör inkluderas i hälso- och sjukvårdslagen.

5.11.4 Barn som anhöriga behöver omfattas av en nationell strategi

Barn som behöver ta ansvar för syskon och/eller föräldrar på ett sätt som är olämpligt för deras ålder eller mognad riskerar att utsättas för en emotionell belastning som i värsta fall kan få livslånga konsekvenser i form av psykisk och fysisk ohälsa. De åtgärder som behöver göras för att förhindra detta är annorlunda än det stöd som på olika sätt behöver ges till vuxna anhöriga. Funktionsstödsnämnden gör därför bedömningen att barn som är anhöriga skulle gynnas av att det tas fram en särskild nationell strategi som tydliggör hur arbetet för att förbättra deras situation ska bedrivas, snarare än att barn inkluderas i den befintliga nationella strategin för anhöriga. Strategin bör säkerställa att barn som är anhöriga till syskon eller vårdnadshavare med funktionsnedsättningar, psykisk eller fysisk ohälsa har de sociala, ekonomiska och emotionella förutsättningarna att växa upp i trygghet. Nämnden förespråkar därför utredningens alternativa förslag, att det bör tas fram en särskild nationell strategi för barn som anhöriga.

Ordförande Roko Kursar (L)

Handläggare Helena Paulsson

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]